

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
Факультет прикладних інформаційних технологій та електроінженерії
Кафедра автоматизації технологічних процесів і виробництв

ТАМОШКІНА ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА

УДК 621.867

**РОЗВИТОК АВТОМАТИЗОВАНОГО МЕТОДУ ІНСТРУМЕНТОВАНОГО
ІНДЕНТУВАННЯ КРИХКИХ ТА В'ЯЗКО-КРИХКИХ МАТЕРІАЛІВ**

151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Автореферат

дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль
2018

Роботу виконано на кафедрі автоматизації технологічних процесів і виробництв Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України

Керівник роботи: доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри автоматизації технологічних процесів і виробництв
Марущак Павло Орестович,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Рецензент: кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри комп'ютерних технологій
Микитишин Андрій Григорович,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Захист відбудеться 23 лютого 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії №41 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56, навчальний корпус №1, ауд. 401.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи. Синергетична методологія фізичної мезомеханіки відрізняється від методології механіки суцільного середовища і теорії дислокацій. Тверде тіло, під час деформування, розглядають як багаторівнева систему, в якій поверхневі шари і внутрішні межі розділу є найважливішими функціональними мезоструктурними рівнями деформації, що ієрархічно самоорганізуються. Активне навантаження полікристалів за кімнатної температури зумовлює рух дислокацій на мікрорівні. Інтенсивний розвиток мезомеханізмів деформування проявляється в поверхневих шарах полікристалів і може бути виявлений методами інструментованого індентування.

Мета роботи: Дослідження чинників, які впливають на процес індентування та руйнування матеріалів.

Об'єкт, методи та джерела дослідження. Основним об'єктом дослідження є автоматизація процесу індентування. Методи виконання роботи: статистичний, графічний, порівняльний, математичного моделювання; теоретико-емпіричний. В роботі використано концепцію акад. В.Є Паніна яка пропонує системний підхід до вивчення формозміни та руйнування матеріалів, як ієрархічних систем, в яких деформаційні процеси відбуваються самовпорядковано, на різних масштабних рівнях.

Наукова новизна отриманих результатів:

- проаналізовано конструкцію та призначення об'єкту досліджень, виконано аналіз точності;
- проаналізовано параметри індентування
- здійснено аналіз сучасних конструктивних в технологічних рішень для індентування;
- поставлено задачі для здійснення досліджень;
- здійснена оцінка твердості характеристик крихких та в'язко-крихких матеріалів;
- підібрано та спроектовано технологічні засоби автоматичної системи контролю;
- виконано техніко-економічне обґрунтування прийнятих рішень;
- розглянуто питання застосування інформаційних технологій, охорони праці, безпеки в надзвичайних ситуаціях та екології.

Практичне значення отриманих результатів.

Проведені дослідження дозволяють врахувати оптимальні параметри індентування у лабораторних дослідженнях.

Апробація. Окремі результати роботи доповідались на V науково-технічної конференції «Інформаційні моделі, системи та технології» у 2018 році.

Структура роботи. Робота складається з розрахунково-пояснювальної записки та графічної частини. Розрахунково-пояснювальна записка складається з вступу, 7 частин, висновків та переліку посилань. Обсяг роботи: розрахунково-пояснювальна записка – 170 арк. формату А4, графічна частина – 7 аркушів формату А1

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** проведено огляд сучасних рішень автоматизації технологічних процесів та аналіз автоматизованих методів ідентування матеріалів.

У **аналітичній частині** проведено огляд сучасних конструкцій інденторів, приладів інструментованого ідентування, їх конструктивні та технологічні особливості.

У **технологічній частині** приведено характеристику об'єкту досліджень, а саме ідентування крихких та в'язко-крихких матеріалів.

У **конструкторській частині** подано опис та принцип статистичного аналізу даних ідентування, особливості автоматизованого оброблення великих вибірок. Узагальнено підходи побудови кривих розподілу та виявлено основні закономірності низки матеріалів.

У **спеціальній частині** описані принципи та методи використання САПР та підходи фрактодіагностування.

У **частині «Обґрунтування економічної ефективності»** розглянуто питання організації наукової роботи і проведено розрахунки техніко-економічної ефективності проектних рішень.

У **частині «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»** розглянуто питання планування робіт по охороні праці наукових підрозділах та лабораторіях. Подано класифікацію вибухо- та пожежонебезпечних приміщень.

У **частині «Екологія»** проаналізовано фактори небезпеки при надлишковому споживанні природних ресурсів, запропоновано підходи щодо ресурсозбереження, дбайливого ставлення до довкілля.

У **загальних висновках щодо дипломної роботи** описано прийняті в проекті технічні рішення і організаційно-технічні заходи, які забезпечують виконання завдання на проектування; оригінальні технічні рішення, прийняті автором в процесі роботи; технічні рішення роботи, які можуть бути впроваджені у виробництво; техніко-економічні показники та їх порівняння з базовими.

ВИСНОВКИ

Прийняті в дипломній роботі наукові та інженерні рішення дозволили визначити оптимальні параметри ідентування, спроектувати автоматизовану систему контролю властивостей матеріалів.

Дослідження ідентування крихких та в'язко-крихких матеріалів дозволило підібрати оптимальні їх варіанти, які забезпечують високу достовірність результатів.

Розрахунки економічної ефективності підтвердили правильність прийнятих проектних рішень і показали, що завдяки впровадженню нової системи контролю знизилася собівартість продукції, покращилася якість завантаження продукції, а також покращився цілий ряд інших техніко-економічних показників.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. *Тамошкіна Л., Наконечний М.* Підвищення достовірності прогнозування цілісності конструкцій за автоматизованого ідентування та аналізу акустичних

зображень // Мат-ли V науково-технічної конференції «Інформаційні моделі, системи та технології». – ТНТУ. – 2018. – С. 98.

АНОТАЦІЯ

Обґрунтовано вибір типів розподілів і визначено статистичні характеристики властивостей матеріалів зокрема одержаних автоматизованим індентуванням. Дана методика дозволила отримати статистичний розподіл даних інструментованого індентування при заданій тривалості напрацювання і розподіл довговічності для наперед заданої допустимої твердості, або мікротвердості. Розвинуто методики, розроблене програмне забезпечення для автоматизованого аналізу даних.

Ключові слова: інструментоване індентування, статистичний аналіз, алгоритм.

ANNOTATION

The choice of distribution types is substantiated and the statistical characteristics of the properties of materials in particular obtained by automated incidence are determined. This technique allowed to obtain a statistical distribution of the data indented instrumentation with a predetermined production time and distribution of durability for predefined admissible hardness, or microhardness. Developed methods, developed software for automated data analysis.

Key words: instrumental indentation, statistical analysis, algorithm